

невизначеності дії слідчо-оперативної групи, в першу чергу, необхідно направити саме на пошук слідів крові, залишених злочинцем.

Використані джерела:

1. Ищенко П. П. Специалист в следственных действиях (уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты): [монограф.] / Петр Петрович Ищенко – М. : Юрид.лит., 1990. – 159 с.
2. Каткова Т. В. Судебные экспертизы : [практ. пособ.] / Т. В. Каткова. – Харьков : Ун-т внутр. дел. 1997. – 102 с.
3. Криминалистика : [учеб. пособ.] / Грамович Г. И., Дулов А. В., Лапин А. В. и др. / под ред. А. В. Дулова. – Минск : НКФ «Экоперспектика», 1996. – 415 с.
4. Криминалистика : [учеб.] / СПб гос. ун-т. Юрид.ф-т ; под ред. Т. А. Седовой, А. А. Эксархопуло. – СПб : Лань, 2001. — 926 с.
5. Криминалистика : [учеб.] / ВЮЗИ ; отв. ред. С. П. Митричев и М. П. Шаламов ; [Р. С. Белкин, А. И. Винберг, Б. Л. Зотов и др.]. – М. : Юрид. лит., 1966. – 607 с.
6. Протопопов А. Л. Расследование сексуальных убийств : [монограф.] / А. Л. Протопопов. – С.-Пб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 226 с.
7. Старушкевич А. В. Особа злочинця та потерпілого як елемент криміналістичної характеристики сексуальних убивств : [навч. посіб.] / А. В. Старушкевич. – К. : НВТ «Правник» - НАВСУ, 1997. – 62 с.
8. Старушкевич А. В. Криміналістичний аналіз слідової картини сексуальних убивств / А. В. Старушкевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2004. – № 60-62. – С. 92-98.
9. Старушкевич А.В. Слідова картина сексуальних убивств : поняття та криміналістичний аналіз / А. В. Старушкевич // Право і суспільство. – 2006. – № 1. – С. 94-112.

Рецензент: к.ю.н., доцент Батюк О.В.

УДК 343.977

Свобода Є.Ю.,

к.ю.н., старший викладач кафедри криміналістичних експертиз Національної академії внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Визначено шляхи оптимізації інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності.

Определены пути оптимизации информационного обеспечения судебно-экспертной деятельности.

Ways of optimisation of information support of judicial-expert activity are defined.

Постановка проблеми. Сучасний рівень розвитку суспільства характеризується стрімким зростанням потоків і обсягів інформації, ускладненням механізмів управління соціальними процесами та явищами. Однією із важливих функцій органів управління будь-якої соціальної

системи є інформаційне забезпечення її діяльності. Така діяльність спрямована на створення, організацію функціонування та вдосконалення інформаційних систем, які служать успішному виконанню завдань управління.

Ступінь наукової розробки теми. Окремі аспекти проблеми використання досягнень науки і техніки, інформаційного забезпечення привертала уваги відомих криміналістів і процесуалістів: Р.С. Белкіна, В.В. Бірюкова, Т.В. Варфоломеевої, В.Г. Гончаренка, Г.Л. Грановського, А.В. Іщенко, Н.І. Клименко, В.О. Коновалової, В.К. Лисиченка, Ю.О. Пилюкова, Ю.О. Мазниченко, М.В. Салтевського, М.Я. Сегая та ін.

Мета статті. Причиною недостатнього рівня розкриття й розслідування злочинів є порівняно низька якість інформаційного забезпечення даного процесу. Інформаційне забезпечення будучи невід'ємною частиною криміналістичного забезпечення є багатогранною діяльністю, яка складається з підсистем правового, організаційного, методичного й технічного характеру. Важливим у підвищенні якості інформаційного забезпечення розкриття й розслідування злочинів є належна організація діяльності по формуванню, веденню й використанню працівниками правоохоронних органів інформації, яка міститься в криміналістичних обліках органів внутрішніх справ. Підвищенню рівня організації такої діяльності і присвячена дана стаття.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні за допомогою обліків розкривається понад 80% злочинів від загальної кількості розкритих. Разом із тим можливості криміналістичних обліків правоохоронними органами використовуються не повною мірою.

Важлива роль криміналістичних обліків у діяльності правоохоронних органів обумовлює необхідність їх подальшого розвитку, який нерозривно пов'язаний з удосконалюванням практики функціонування обліків. Говорячи про перспективи розвитку кримінальної реєстрації, вчені виділяють такі напрями: розробка й удосконалювання наукових основ окремих видів криміналістичних обліків з використанням новітніх досягнень суміжних областей криміналістики, інших наук і техніки; удосконалювання правових основ кримінальної реєстрації; уніфікація системи кримінальної реєстрації на всіх рівнях, тенденція до централізації місцевих обліків; удосконалення технічної бази кримінальної реєстрації в цілому й окремих криміналістичних обліків, використання нових, прогресивних засобів збору, переробки, зберігання й пошуку інформації; актуалізація реєстраційної інформації, яка міститься в обліках; підвищення ефективності використання облікових даних, особливо з пошуковою метою [4].

Вітчизняна і зарубіжна практика судово-експертних досліджень останніх років свідчить про те, що підвищення їх ефективності та наукової обґрунтованості нерозривно пов'язане з підвищенням рівня автоматизації інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності. Це визначається низкою обставин.

По-перше, в сучасних умовах об'єктами експертного дослідження можуть бути тисячі різновидів матеріалів, речовин і виробів, кожний з яких характеризується безліччю властивостей та ознак, а отже інформацією про них.

По-друге, оперативне отримання інформації про конкретні об'єкти дослідження та її аналіз стали можливі лише з використанням сучасних автоматизованих систем і комплексів, на базі яких нині розроблено безліч методик вирішення широкого спектру експертних завдань.

По-третє, важливою сферою автоматизації інформаційного забезпечення стала організаційно-управлінська діяльність у галузі судової експертизи. Тобто, не тільки експерт, але керівництво експертної установи мають оперувати величезною кількістю не лише криміналістичної, але й допоміжно-довідкової інформації. З цією метою в експертних установах створюються автоматизовані системи, банки даних яких акумулюють відповідну інформацію [6, с. 67-70].

За останні кілька років автоматизовані банки даних набули широкого застосування в експертній практиці.

Автоматизовані експертні систем для обробки криміналістично значимої інформації, за виразом Р.С. Белкіна, є одним з «прогресивних засобів і методів збирання, зберігання, пошуку і передачі реєстраційної інформації» [1, с. 174].

Сьогодні практично кожен вид судової експертизи у тій чи іншій мірі автоматизовано, а рівень автоматизації з кожним днем підвищується.

Серед систем для автоматизації почеркознавчої експертизи відомі наступні: програма «Wasom» (Білорусія), «Почерк» (Україна, м. Київ), «Oldman» (КНДЦСЕ). Крім того, у різні часи застосовувались програми: «Роза»; «Ирис»; «Мак»; «Change»; «Lefth»; «Age sex», тощо.

Найбільш відомими автоматизованими балістичними ідентифікаційними комплексами (АБК) сьогодні є такі: «IBIS» (Канада); «Drug Fire» (США), «Кондор», «ТАИС» (м. Санкт-Петербург); «Арсенал» (м. Миас). Певний інтерес представляють також програмно-апаратні комплекси, розроблені в нашій країні, а саме: «Баліст»; «БИПАК»; «Рикошет».

Слід відзначити, що сьогодні базовими в Україні прийнято АДІС «Дакто-2000» та «Сонда», які впроваджено замість застарілих АДІС (зокрема, таких, як «Мона Ліза», «DEX», «UkrDEX» та ін.).

Із відомих та найбільш поширених сьогодні програм для автоматизації проведення фотопортретних ідентифікаційних досліджень слід назвати програму «Fase Show».

В експертизі холодної зброї донедавна використовувалася діагностична програма «Кортік», яка дещо застаріла.

У судово-автотехнічній експертизі застосовуються програми «Автоекс», «Авто», «Refmen», «Steklo», «Menevt», програмно-апаратні комплекси «Вій-3» та «Вій-4», «Регула-7505».

Серед програмних продуктів для автоматизації криміналістичної експертизи матеріалів, речовин та виробів можна назвати наступні

системи: «Проволока», «Спирт», «Бібліотека», «Farm», «Мегамар», «Статик», «Мінерал», «Фазан», «Кристал-2000», «Купол-55» тощо.

У ході технічного дослідження документів використовуються такі програмно-апаратні комплекси як: «ТЕД-34», «Регула-4003», «Експерт-К», «ПАК-1», «Сезам».

Для проведення вибухотехнічних досліджень було розроблено розрахункову програму для визначення потужності заряду вибухової речовини за результатами огляду місця події «Руїна» [7, с. 13].

Інформаційні системи застосовують для різноманітних сфер експертної діяльності. Такі системи одержують, зберігають, переробляють і видають інформацію для вирішення аналітичних завдань, формування висновків експерта, їх ілюстрування, забезпечення автоматизованого оброблення даних та вирішення обліково-статистичних завдань.

Інформаційно-аналітичне забезпечення сьогодні є перспективним напрямом у боротьбі зі злочинністю. Інформаційно-аналітична робота під час розслідування злочинів – це збирання, збереження, систематизація й аналізування доказової інформації, орієнтованої на прийняття оптимальних для даної слідчої ситуації кримінально-правових, кримінально-процесуальних і тактичних рішень, а також забезпечення діяльності взаємодіючих експертних підрозділів і органів дізнання.

Аналітична робота розглядається як складова частина творчої діяльності і призначена для оцінювання інформації та підготовки прийняття рішень. Вона складає основний зміст повсякденної роботи кожного керівника й окремого працівника [5, с. 144-148].

Аналітико-інформаційна система являє собою сукупність автоматизованих інформаційних систем з відповідними базами даних та інформаційних ресурсів (як правило, спеціалізованих програм), спрямованих на здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

Застосування сучасних автоматизованих аналітико-інформаційних систем дозволяє в автоматичному режимі опрацювати величезні обсяги інформації різних баз даних, встановлювати зв'язки між базами даних різних інформаційних систем, по яких розсіяно різноманітну за призначенням та змістом інформацію про певні об'єкти, встановлювати зв'язки між різними об'єктами, інформація стосовно яких має однакові характеристики.

Автоматизована інформаційно-пошукова система «Армор», зокрема, об'єднує 19 комп'ютерних інформаційних підсистем: АІС «Особа», АІС «Дактилоскопічні обліки», АІС «Оріон», АІС «Нерозкриті злочини» з відомостями про нерозкриті злочини, вчинені на території області, а саме: розбої, вчинення із застосуванням вогнепальної зброї; викрадення цінностей з металевих сховищ; викрадення антикваріату, культурних та історичних цінностей тощо. Дана система виконує наступні функції – пошукові, облікові, довідкові, прогнозуючі.

Автоматизована інформаційно-аналітична система «Сова» (УІТ ГУМВС України в Луганській області) використовує для аналізу

інформаційний ресурс криміналістичної та іншої інформації, автоматизовані бази даних оперативно-розшукової інформації, а також дані АІС інших відомств. Причому в цій ААІС реалізовано функції надання інформації у вигляді: графічних зображень («Схема зв'язків об'єкта аналізу»); розташування об'єктів на картах чи планах (геоінформаційні технології); структурованого текстового повідомлення («Електронне досьє»); таблиць. Функції згаданої системи аналітичні, плануючі, діагностичні» [2, с. 70].

АІС «Армекс» являє собою систему де висвітлюється інформація стосовно виконання експертиз, проведення оглядів місць подій та ведення слідотек. За допомогою АІС «Армекс» здійснюється контроль за кількістю виїздів на огляд місця події та процент залучення експертів.

Основними завданнями експертів при роботі з системою «Амекс» є вчасне повне та об'єктивне занесення інформації про виконані експертизи, дослідження та проведені огляди місць подій (НДЕКЦ при ГУМВС України в Тернопільській області, НДЕКЦ при ГУМВС України в Київській області).

Особливої актуальності вона набуває при розслідуванні кримінальних справ, які поєднують розслідування декількох епізодів злочинної діяльності та містять ознаки серійності. Для оптимального інформаційного забезпечення розслідування цих злочинів проведення моніторингу має бути орієнтованим на виконання таких завдань: а) виявлення групи неодноразових злочинів, ймовірно вчинених однією особою (особами); б) встановлення та розшук осіб, які вчинили неодноразові злочини; в) виявлення додаткових епізодів, що становлять серію зі вчиненими злочинами, коли підозрюваний (обвинувачений) намагається приховати факти від слідства.

Сукупність баз даних певних автоматизованих аналітико-інформаційних систем, об'єднана в інтегровані банки даних, надає реальні можливості для повноцінного аналізу інформації, що в них міститься.

Сучасні інформаційні системи виконують значні обсяги аналітичної роботи, сприяють скороченню витрат робочого часу працівників правоохоронних органів, значно підвищити якість інформаційно-пошукової роботи оперативних служб.

Також слід зазначити, що перспективним напрямом розвитку криміналістичних обліків є цифрова фотографія, яка дозволяє зберігати потрібне зображення в пам'яті ЕОМ, пересилати його мережами зв'язку.

Триває процес створення нових видів криміналістичного обліку. На відміну від попередніх етапів розвитку цей процес не є стихійним. Звичайно, поява нових видів обліку обумовлена насамперед потребами практики. Однак у більшості випадків ці обліки вже будуються на ретельно розробленій теоретичній базі.

Закордонний досвід показує перспективність створення обліку осіб на основі відомостей про дезоксирибонуклеїнову кислоту (далі – ДНК) – речовині в хромосомах, яка зберігає індивідуальний генетичний код

людини. Даний вид обліку дозволить зосереджувати інформацію, яка сприяє встановленню конкретної особи на основі використання об'єктів біологічного походження (волосся, слина, кров і т.ін.). Призначенням бази даних у цьому випадку буде накопичення й використання інформації про генетичні ознаки, виявлені при дослідженні об'єктів, вилучених з місць нерозкритих злочинів, а також про генотипи певних категорій осіб, які підлягають криміналістичному обліку. В подальшому можна перейти до створення інтегрованих медико-біологічних обліків, де б містилася інформація про (характеристики крові, запаху, біометричні характеристики людини та ін.) [3, с. 95].

У даний час на базі ДНДЕКЦ МВС України діють лабораторії з досліджень ДНК біологічних слідів. Одночасно працівники даних лабораторій здійснюють постановку ДНК біологічних об'єктів на криміналістичний облік.

Інформаційні бази даних дозволяють використовувати ДНК-аналіз вже на ранніх стадіях розслідування злочинів для отримання пошукової інформації. Досвід практичного використання обліків ДНК показав їх високу ефективність.

Також, у даний час постає питання про створення обліку запахових слідів.

Ведуться також роботи зі створення фонографічного обліку, чому сприяє науково-технічний прогрес. З'явилися й новітні технічні пристрої, які використовуються при проведенні експертиз. Це дозволило перейти до створення баз даних, у яких буде зосереджена інформація фонографічного характеру.

Висновки. Сьогодні визначає необхідність розробки програми і конкретних заходів по вдосконаленню організації системи інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності в цілому, визначення напрямів оновлення існуючих і створення нових видів криміналістичних обліків, доцільності й технічних можливостей їх автоматизації, а також впровадження нових методів збирання необхідних даних про об'єкти, що реєструються, більш раціональних форм облікових документів.

Використані джерела:

1. Белкин Р. С. Криминалистика : проблемы, тенденции, перспективы. Общая и частная теории / Р. С. Белкин. – М. : Юрид.лит., 1987. – 272 с.
2. Бірюков В. В. Сучасні можливості аналізу інформації баз та банків даних автоматизованих інформаційних систем у діяльності з розкриття злочинів / В. В. Бірюков // Криміналістичний вісник. – 2009. – № 2 (12). – С. 66-72.
3. Курин А. А. Перспективы развития криминалистической регистрации в свете принятия закона «О государственной геномной регистрации в Российской Федерации» / А. А. Курин, А. А. Сафонов // Вестник Волгоградской академии МВД России. – Волгоград : изд-во Волгогр. акад. МВД России, 2009, № 3 (10). – С. 94-98.
4. Мазниченко Ю. О. Використання автоматизованих робочих місць експерта в судово-експертних дослідженнях : автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Ю. О. Мазниченко. – К., 2010. – 20 с.

5. Пілюков Ю. О. Варіанти автоматизації інформаційно-аналітичної роботи в експертних підрозділах МВС України / Ю. О. Пілюков // Криміналістичний вісник. – 2006. – № 1 (5). – С. 144–148.
6. Правова інформатика. Системна інформатизація законотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності в Україні: монограф. / АПрН України. НДЦ правової інформатики; кол. авт. М. Я. Швець (ред.), Р. А. Калюжний (ред.), В. Г. Хахановський, В. М. Брижко та ін. – Ужгород: Іва, 2003. – 165 с.
7. Хахановський В. Г. Можливості і перспективи використання інформаційних технологій в експертній практиці / В. Г. Хахановський // Тези доповідей круглого столу «Інформатизація судово-експертної діяльності», (Київ, 29 березня 2012 р.). – К.: ННІПСК НАВС, 2012. – С. 12-15.
8. Свобода Є. Ю. Кримінальна реєстрація: загально правові, процесуальні, організаційні та тактико-криміналістичні питання: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.09 / Свобода Є. Ю. – К., 2011. – 287 с.

Рецензент: к.ю.н., доцент Старушкевич А.В.

УДК 343.9

Скригонюк М.І.,

к.ю.н., доцент кафедри правосуддя
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

НОВА КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ В УКРАЇНІ

Автор досліджує ймовірні напрями розвитку криміналістики у контексті нової кримінальної процесуальної форми. Розглядаються аспекти об'єкту, предмету і завдань криміналістики.

Автор исследует возможные направления развития криминалистики в контексте новой уголовной процессуальной формы. Рассматриваются аспекты объекта, предмета и задач криминалистики.

The author is studying some possible tendencies for developing criminalistics in context of an up-to-date criminalproceduralform. The aspects of an object, a subject as well as the tasks for criminalistics are being considered.

Постановка проблеми. Провести, з урахуванням нової кримінальної процесуальної форми, комплексне дослідження можливих перспектив розвитку криміналістики в Україні.

Метою статі є визначення ймовірних напрямів удосконалення криміналістики в Україні.

Ступінь наукової розробки теми. Дослідженню теоретичних та практичних питань з пропонованої тематики приділяли увагу вітчизняні вчені: процесуалісти та криміналісти. Зокрема, аспект кримінальної